

MAGYAR István

A MAGYAR HONVÉDSÉG LEHETŐSÉGE A MEGBOMLOTT KÖZREND ÉS KÖZBIZTONSÁG HELYREÁLLÍTÁSÁBAN**INVOLVEMENT OF THE HUNGARIAN DEFENCE FORCES INTO RESTORING DISINTEGRATED PUBLIC ORDER AND PUBLIC SECURITY**

Az ország biztonsága megköveteli, hogy a Magyar Honvédség készen álljon mind a külső, mind a belső fenyegetések ellen a hatályos törvények és más szabályzók által biztosított keretek között reagálni. Ez az igény teszi szükségessé az ország, ezen belül a fegyveres szervek (rendvédelmi és fegyveres erő) védelmi képességeinek folyamatos fejlesztését.

A megváltozott struktúra, a megváltozott hadműveleti-, harcászati követelmények eredményeként számos korábban működő elméleti és gyakorlati tudás került ki a rendszerből. Ez bizonyos esetekben azt eredményezheti, hogy szükség esetén az adott ismereteket újra kell tanulni, annak továbbadásához a feltételeket újra meg kell teremteni. A feladat megoldásában ez jelentős idővesztést okozhat, valamint komoly anyagi és emberi erőforrás felhasználást igényelhet és jobb esetben, nem követel emberi életet. A jogi (törvényi) szabályozás nem csak lehetőséget biztosít, hanem egyenesen előírja a bizonyos országokon belüli a közrendet, illetve a közbiztonságot veszélyeztető esetekben a Honvédség felhasználását amennyiben a rendőrség alkalmazása nem elegendő.

The security of the country demands the readiness of the Hungarian Defence Forces to react both to external and internal threats in accordance with laws and other regulations. This demand makes the continuous development of the readiness of the country and within it her armed services (police and military) necessary.

As a result of the altered structure, and changes in operational and tactical requirements, many perviously working theoretical and practical knowledge disappeared from the system. In certain cases this can result that knowledge must be re-learned, and in order to pass this knowledge on, conditions must be re-established again. In terms of problem solving this can cause significant loss of time, and demand a serious consumption of material and human resources, and in a better case does not result in loss of life. Legal regulation (by law) does not only provide the opportunity, but prescribes in a straightfoward manner a certain public order within the country, and in cases threatening public security the employment of the Hungarian Defence Forces, should the police force not suffice.

Az ország biztonsága megköveteli, hogy a Magyar Honvédség készen álljon mind a külső, mind a belső fenyegetések ellen a hatályos törvények és más szabályzók által biztosított keretek között reagálni. Ez az igény teszi szükségessé az ország, ezen belül a fegyveres szervek (rendvédelmi és fegyveres erő) védelmi képességeinek folyamatos fejlesztését.

A kilencvenes évektől napjainkig a világban lezajlott változások, a politikusok, biztonságpolitikai szakértők és katonai vezetők figyelmét egyre inkább az új típusú kihívások felé irányították. Így általános véleménnyé vált, hogy a fegyveres erőknél nem kizárólag az ország védelmére kell felkészülnie, hanem szövetséges vagy más nemzetek erőivel együttműködésben, válságreakáló műveletekben kell feladatot vállalni. Az elmúlt több mint egy évtizedben a Magyar Honvédségben végbement változások következtében a képesség alapú, expedíciós feladat orientáltságú haderő kialakítása van folyamatban. Az új eljárások, képességek kialakítása mellet sajnos szervezeti, feltöltöttségi, fegyverzeti és finanszírozási problémákkal is küszködik a hadsereg. A megváltozott struktúra, a megváltozott hadműveleti-, harcászati követelmények eredményeként számos korábban működő elméleti és gyakorlati tudás került ki a rendszerből. Ez bizonyos esetekben azt eredményezheti, hogy szükség esetén az adott ismereteket újra kell tanulni, annak továbbadásához a feltételeket

MAGYAR István

újra meg kell teremteni. A feladat megoldásban ez jelentős idővesztést okozhat, valamint komoly anyagi és emberi erőforrás felhasználást igényelhet és jobb esetben, nem követel emberi életet.

1. A FEGYVERES ERŐK FELHASZNÁLÁSÁNAK JOGI HÁTTERE

A Magyar Honvédség országon belüli válságkezelési feladatai között a legsúlyosabb és a legtöbb problémát magába foglaló lehet, ha tömegzavargásokat követően kialakul egy polgárháborúhoz közeli helyzet, amikor is az alkotmányos rend veszélyeztetve van.

Ilyen körülmények között a fegyveres erők részeinek, illetve teljes egészének a bevetéséhez, azok felhasználásának alkotmányos feltétele, hogy a szükségállapotot kihirdessék és a bekövetkezett erőszakos cselekmények kezelésére a rendőrség alkalmazása ne legyen elegendő.

„(2) A Magyar Honvédséget az alkotmányos rend megdöntésére, vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények esetén, az Alkotmány rendelkezéseinek megfelelően kihirdetett szükségállapot idején lehet felhasználni, akkor, ha a rendőrség alkalmazása nem elegendő.”[1]

Az alkotmányra hivatkozik a 2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről a VI. fejezetben A HONVÉDSÉG JOGÁLLÁSA ÉS FELADATAI között miszerint az f) pontban az alábbi feladat került meghatározásra *közreműködés az Alkotmány 40/B. §-ának (2) bekezdése szerinti fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett erőszakos cselekmények elhárításában,*

Tehát az alapvető törvényi feltétele ebben az esetben a honvédség felhasználásának a szükségállapot kihirdetése.

Az alkotmány szövege szerint *„E jogkörében az Országgyűlés az alkotmányos rend megdöntésére, vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények, elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén (a továbbiakban együtt: szükséghelyzet) szükségállapotot hirdet ki.” [2]*

A szükségállapot kihirdetésre – a rendkívüli állapot kihirdetésére – meghatározott eljárás vonatkozik. Feltétele a rendkívüli állapotnál fennálló "háborús veszély" kategóriával ellentétben, a törvény paragrafusában megfogalmazott helyzetnek való megfelelés és maga az esemény tényszerű bekövetkezése. Tehát nem a bekövetkezhetőség lehetősége, illetve annak közvetlen veszélye.

Ez egyértelműen arra enged következtetni, hogy a kihirdetés pillanatában a zavargások már kiterjedtek, helyenként felfegyverkezett tömegek a kirendelt rendőri erőkkel „harcolnak” akik már nem képesek érdemben befolyásolni az eseményeket. Természetesen ez nem jelentheti azt, hogy az ilyen típusú kihívás felkészületlenül érje a Magyar Honvédséget, illetve annak vezetőit. Mivel „a szükségállapot ERŐSZAKOS CSELEKMÉNYEK ÁLTALI kiváltó tényezői – az államrendet, az alkotmányos rendet veszélyeztető, fegyveres vagy felfegyverkezve elkövetett cselekmények vonatkozásában – szubjektív eredetűek, rendszerint folyamatjellegűek, bekövetkezésére utaló jelek a cselekmények megtörténte előtt általában már a kifejlődési időszakban észlelhetők.”[3] Így a korábban elkészített tervek-, feladatok pontosítása, az erők és eszközök átcsoportosítása, széttagolása, az együttműködési feladatok időben végre hajthatóak.

„Az ország mozgósítás feladatát a szükségállapot időszakában az érintett területeken a védelmi igazgatás azonnali aktivizálása, az előkészített intézkedési tervek végrehajtásának megkezdése, továbbá – a kialakult helyzet függvényében – a fegyveres erők, rendvédelmi és katasztrófavédelmi szervek tevékenységét biztosító erőforrások, továbbá a gazdaság szükség szerinti mozgósítása képezi.

A védelmi felkészítéssel összefüggő feladatokat alapvetően a szükségállapot kihirdetése technikai feltételeinek megteremtése, a minősített időszak egyes tényállásai kihatásainak prognosztizálása, továbbá az azokhoz rendelt intézkedési terv-változatok kialakítása (aktualizálása, illetve pontosítása) képezik.”[3]

MAGYAR István

A szükségállapot kihirdetése és az ezzel egy időben bevezetett intézkedések alapján a Magyar Honvédség felhasználható a rendvédelmi-, védelemigazgatási-, önkormányzati szervekkel együttműködve az alkotmányos rend, és annak személyi és tárgyi megtestesítői védelmében. Ez a tevékenység egybe kell, hogy essen azzal az alapvető nemzeti és társadalmi érdekekkel, mely megköveteli az ilyen típusú válság(ok) kezelését, kiterjedésének megakadályozását, következményeinek felszámolását.

2. A MAGYAR HONVÉDSÉG FELADATA A MEGBOMLOTT KÖZREND ÉS KÖZBIZTONSÁG HELYREÁLLÍTÁSÁBAN

A Magyar Honvédség a törvényekben, a szövetségi szerződésben egyértelműen meghatározott feladatokkal rendelkezik. Jelenleg a felkészítés főerőkiegészítését a külföldön végrehajtásra kerülő békeműveletekben való részvétel képezi. Viszont az elmúlt évek történései szomorú példákkal bizonyították, hogy a lehetséges feladatok sorából nem szabad törölni a közrend és a közbiztonság helyreállításával kapcsolatos tennivalókat.

Egy polgárháborúhoz közeli helyzet kezelésére is a legjobb módszer a válságkezelési eljárások közül a megelőzés lehet, amit a honvédség objektív okok miatt alkalmazni nem tud és nem is az ő feladata. A kialakult helyzet normalizálásába már csak nagyon bonyolult körülmények között tud beavatkozni, ami megköveteli a szakszerűséget, a gyorsaságot, az operativitást, a törvények és szabályok betartását. Ennek érdekében át kell tekinteni és szükség szerint pontosítani, az ilyen viszonyokra való felkészítést és a feladatokat. Ez a munka természetesen a meglévő ismeretekre és képességekre alapozva azokat a speciális igényeket kell, hogy feltárja, amelyek egy ilyen különleges szituáció megoldásához jelenleg nem vagy csak részben állnak rendelkezésre.

2.1. A Magyar Honvédség feladatainak meghatározása

Azon felül, hogy a Magyar Honvédségnek állandóan készen kell állnia a Magyar Köztársaság szuverenitásának védelmére és a szövetségi kötelezettségeink teljesítésére, számos egyéb dolog is szerepel feladatrendszerében. Ezt támasztja alá a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrínája (tervezet) 3. 4. fejezete is.

„A honvédelmi célok elérése három küldetés és a hozzájuk rendelt 13 fő feladatcsoportban foglaltak teljesítésén keresztül valósul meg:

- a) Magyarország és a Szövetség fegyveres védelme;
 - ország védelem;
 - más NATO tagország megsegítése;
 - a NATO Integrált Légvédelmi Rendszerében végzett légtérvédelmi és légtérrendészeti feladat;
 - terrorelhárítás feladataiban való katonai részvétel;
 - befogadó Nemzeti Támogatás (BNT) katonai fegyveres biztosítási feladatai.
- b) Biztonsági érdekeink nemzetközi képviselése;
 - részvétel a NATO és az EU katonai műveleteiben;
 - két vagy többoldalú nemzetközi egyezményeken alapuló katonai formációk feladatai.
- c) Egyéb védelmi feladatok;
 - információszerezés, feldolgozás és védelem;
 - katasztrófavédelem feladataihoz való hozzájárulás;
 - tűzszerészeti feladatok;
 - kutatás-mentés;
 - a szükségállapot rendszabályai bevezetésének katonai feladatai;
 - protokolláris feladatok.”[4]

MAGYAR István

Mint látható ez a dokumentum az egyéb védelmi feladatok közé sorolja a szükségállapot rendszabályai bevezetéséből adódó katonai feladatokat. Logikusan akár ez is lehet az alapja annak, hogy a honvédségnek az országon belül a súlyosan megbomlott közrend és közbiztonság helyreállításában való közreműködés során, elsősorban védelmi jellegű feladatai vannak. Ezt támasztják alá az előljárói intézkedések, és a csapatoknál elkészített tervek.

A feladatok ráépítésre kerültek a már korábban is működő készenléti szolgálati rendszerre.

A két haderőnem vonatkozásában:

- a Fegyveres Készenléti Szolgálatra (FKSZ), valamint
- a Légi szállítású Készenléti Alegységre (LKA).

A szárazföldi csapatok vonatkozásában:

- a Szárazföldi Fegyveres Készenléti Szolgálatra (SZFKSZ), valamint
- a Közúti szállítású Készenléti Alegységre (KKA).

Ezeknek a szolgálati kötelékeknek az adott szituációban a feladatai között elsősorban fontos civil objektumok őrzés-védelme, illetve ezek megerősítése szerepel.

a) veszélyes anyagot tároló raktárak:

- robbanóanyag,
- vegyi anyag,
- földgáz, kőolaj,
- stb.

b) hidak, alagutak:

- közúti,
- vasúti,

c) ipari objektumok:

- veszélyes anyagot előállító,
- stratégiai termelést folytató,

d) erőművek:

- atom,
- hő,
- vízi,

e) közintézmények:

- bíróságok,
- ügyészségek,
- stb.

Ezen felül minden katonai szervezet a készenlét fokozásának rendszerén belül készen kell, hogy álljon, a saját laktanyája és az alárendeltségébe tartozó, valamint utalt objektumok őrségének megerősítésére, az adott objektum védelmi terve szerint annak védelmére. Az őrzés-védelmi feladatokon kívül egyes kötelékek végrehajthatnak ellenőrző-áteresztő pont telepítést, a katonai szállítások biztosítása érdekében útvonal biztosítást, álló vagy mozgó forgalomszabályzást, konvoj-kísérést.

Speciálisan felkészített alegységek végrehajthatnak VIP személy(ek) kísérését, védelmét, érték és pénzszállítást.

A meghatározott feladatok sokasága azonban nincs tekintettel a Magyar Honvédségnél kialakított struktúrára, a számos egyéb elfoglaltságra, valamint a napi problémákkal küszködő létszámviszonyokra. A tervek készítőinek, valamint a feladatok koordinátorainak így a közel félezer őrzésre és védelemre kijelölt objektum között priorálni kell, elkerülendő az erők szétforgácsolását. Ez azt jelenti, hogy a jelenlegi (béke) létszámviszonyokat tekintve a honvédség a meghatározott létesítmények közel 1%-át képes azonnal ellenőrzése alá vonni.

MAGYAR István

Mozgósítás, a csapatok feltöltése után a létszámkeretek lehetővé tennék, hogy az objektumok 10%-a katonai védelmet kapjon. Viszont ez már a szükségállapot kihirdetését követő időszakra tehető, amikor már kiterjedt fegyveres zavargások folynak. Ebben az esetben számomra a mozgósítás sikere is kérdéses. (A létszámviszonyok és képességek napi nyilvántartására a rugalmas reagálás jegyében bevezetésre került egy adattár és jelentő rendszer.)

2. 2. A Magyar Honvédség tömegkezeléssel kapcsolatos képességei

A védelmi jellegű feladatok és képességek mellett beszélnünk kell a honvédség egyes kötelekeinek azon rejtett képességéről, amelyre a missziós feladatokra való felkészülés során tettek szert. Ezek a tömegkezeléssel kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismeretek.

Ennek a képességnek a kialakítását meghatározó (ma is érvényben lévő) alap dokumentum a Honvéd Vezérkar főnök 326/2001. (HK.1/2002) HVKF intézkedése a Magyar Honvédségnél folytatott felkészítés és kiképzés középtávú célkitűzéseiről és követelményeiről. Ez a dokumentum az általános rendelkezések részben az alábbiak szerint határozza meg a Magyar Honvédség kiképzésével szemben támasztott követelményeket:

„2. A honvédelemről szóló 1993. CX törvény 22. §-a szerint, összhangban a Magyar Köztársaság Biztonságpolitikai és Honvédelmi Alapelveivel, a Magyar Honvédség legfontosabb békefeladata a csapatok folyamatos felkészítése és kiképzése a válságkezelés katonai feladatainak ellátására, valamint a nemzetközi szerződésekben foglalt együttműködési kötelezettségeinek teljesítésére, ezen túl az ország területének, légtérének, függetlenségének védelmére – aktív védelmi műveletek lefolytatásával – önállóan, vagy szövetségi keretek között.

3. Az MH felkészítése és kiképzése már béke állapotban biztosítja a készenlét meghatározott szintjének fenntartását, a válságkezelés katonai feladatai végrehajtásához, valamint a nemzetközi szerződésekben foglalt kötelezettségek teljesítéséhez szükséges kiképzett állomány és katonai szervezetek rendelkezésre állását.

4. A Magyar Honvédségben folytatott felkészítés és kiképzés átfogja az MH valamennyi állomány- és csapatkategóriáját.

5. A felkészítés és kiképzés eredményeként a 80%-os feltöltöttségű reagáló erők békeállományukkal pótlólagos felkészítés nélkül képesek rendeltetészerű feladataik végrehajtására; a 80% alatti feltöltöttségű reagáló és fővédő erők mozgósítás után béke és tartalékállományukkal, készenlėti kategóriájuknak megfelelő felkészítési idő alatt eléri alkalmazási készségüket; az egyéb erők mozgósítás és összekovácsolás után képesek feladataik végrehajtására.

6. A csapatok felkészítése a várható alkalmazás és a katonai szervezetek rendeltetését figyelembe vevő differenciált és feladatorientált rendszerben valósul meg.”

Ezek a követelmények meghatározták a Magyar Honvédség szervezetei részére a kiképzés általános irányvonalát a várható feladatok tükrében. A képzés és kiképzés végrehajtásának rendje fejezetben külön kitér és részletezi a nemzetközi béketámogató feladatokban résztvevő kontingensek felkészítési követelményeit.

„A nemzetközi béketámogató feladatokban résztvevő kontingensek részére az MH Szárazföldi Parancsnokság parancsnoka által jóváhagyott terv szerint szerveznek célfelkészítést és összekovácsolást. Ennek keretében:

a) A résztvevők megismerik a tervezett feladatot, az alkalmazás körzetét, az időjárási és terepviszonyokat, a polgári lakosság várható reakcióját és a velük való kapcsolattartás szabályait, a térségben alkalmazásra tervezett más egységek ruházatát, felszerelését és fegyverzetét, valamint a nemzetközi hadijogi kérdéseket.

b) A résztvevők a gyakorlati felkészítés során megismerik és elsajátítják:

ba) az egyéni és kollektív fegyverzet és felszerelések előírások szerinti alkalmazását;

bb) az ellenőrző-áteresztő és figyelőpontok telepítését, fenntartását és működtetését;

bc) az objektumok, menekülttáborok, vasúti szállítmányok őrzését;

bd) a járőrözés, fogolykísérés, tömegosztatás és fontos személy kísérésének szabályait, a saját erők védelmének és alkalmazásának rendszabályait fegyveresek vagy félkatonai csoportok tevékenysége esetén;

MAGYAR István

be) az igazoltatás, előállítás, kényszerítő eszközök alkalmazásának szabályait.

c) a rendelkezésre álló idő zömét a tevékenységek gyakoroltására, vezetési gyakorlatra, illetve a kiskötélékek összekovácsolására, éleslövészet végrehajtására és az állomány pszichikai felkészítésére fordítják.”[6]

Az időközben bekövetkezett törvénymódosítások és szervezeti átalakítások a kiképzési követelményeket érdemben nem érintették. Így a békemisszióba felkészülő alegységek hazai kiképző bázisokon és külföldön is (MSU Szarajevó) felkészültek tömegoszlatási és agresszív tömeg elleni tevékenységre.

Ez a legutóbb felkészített MH EUFOR SZD-3 esetében is megtörtént.

A MH ÖHP PK az MH EUFOR Század 3. váltás állományának felkészítésére, a váltás előkészítésére és végrehajtására kiadott parancsában többek között a speciális békefenntartó felkészítés területén az alábbiakat határozta meg:

„A katonák ismerjék meg:

- állandó és ideiglenes ellenőrző-áteresztő pontok telepítése és működtetése;
- személyek és gépjárművek átvizsgálása;
- tömegkezeléssel kapcsolatos feladatok végrehajtása;
- (fontos) személyek (VIP) és konvojok kísérése és biztosítása;
- őr- és biztosítási feladatok végrehajtása;
- járőrözés begyakorlása;
- tevékenység fel nem robbant robbanóanyag és lőszer megtalálásakor, illetve aknamező észlelésekor gyalogosan és járművel;
- stb.”

Az érintett magasabb egység parancsnoka a felkészülésre szóló parancsába a kötelékkiképzés témakörei közé és a lövész kiképzés speciális békefenntartó felkészítés területeibe illesztette be ezeket a feladatokat.

„A kötelékkiképzés témakörei:

- műveleti tevékenységek vezetése és irányítása;
- őrzés-védelem rendszabályai, tevékenység begyakorlása;
- konvoj kísérés és szállítás gyakorlati feladatai;
- tevékenység ellenséges behatás (támadás) esetén;
- EÁP telepítése, működtetése; tevékenység EÁP-n való áthaladás esetén;
- figyelők telepítése és tevékenysége;
- kiemelt személyek kísérése;
- járőrök működtetése;
- aknamezők felderítése, megjelölése, nyilvántartásba vétele;
- humanitárius feladatokban való részvétel;
- rendőri alap-, kommandáns-, forgalomszabályozói feladatok végzése;
- tömegkezelési feladatok;
- légi szállítású feladatok;
- stb.

...Speciális békefenntartó felkészítés területén:

- állandó és ideiglenes ellenőrző-áteresztő pontok telepítése és működtetése;
- személyek és gépjárművek átvizsgálása;
- tömegkezeléssel kapcsolatos feladatok végrehajtása;
- (fontos) személyek (VIP) és konvojok kísérése és biztosítása;
- őr-és biztosítási feladatok végrehajtása;
- járőrözés begyakorlása;

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 4. szám

MAGYAR István

- tevékenység fel nem robbant robbanóanyag és lőszer megtalálásakor, illetve aknamező észlelésekor gyalogosan és járművel;
- ideiglenes helikopter leszállóhelyek kialakítása és biztosítása;
- ön- és kölcsönös segélynyújtás;
- mentő helikopter hívása sérülthöz (MEDEVAC);
- forgalomszabályozási tevékenység feladatait;
- fontos személyek evakuálásával kapcsolatos feladatok.”

A felkészülő század a 'Békefenntartó ismeretek' keretében 2-8. tárgykörig ezeket a feladatokat szakaszkötelékben gyakorolta.

Tehát a helyzet adott. Az elmúlt közel tíz évben több száz katona és jó néhány parancsnok szerzett jártasságot a tömegosztatás gyakorlati végrehajtásában is. Az így felkészített alegységek a műveleti területen megfelelő védőfelszereléssel és eszközökkel ellátva magas színvonalon képesek az ilyen jellegű feladatokat végrehajtani. Ezt a külföldi profi vizsgáztatók (carabineri) is megállapították.

A kérdés az, hogy ezt a képességet, szükségállapotban a súlyosan megbomlott közrend és közbiztonság helyreállítása során a honvédség alkalmazhatja-e? Ha igen hol, mikor, milyen módon, milyen célból és kinek a parancsára?

A legsúlyosabb kérdés, hogy ebben az esetben a fegyverhasználatra ki ad engedélyt, illetve mikor és milyen szabályok szerint használhatja a katona a fegyverét?

ÖSSZEGZÉS

Az elmúlt évek eseményei nem egyszer az elvárt és a Magyarország biztonságával foglalkozó dokumentumokban megfogalmazottak szerint zajlottak le. A dokumentumok megfogalmazói el sem tudták képzelni, hogy hazánk területén a belbiztonságot súlyosan veszélyeztető zavargások történhetnek.

„A Magyar Köztársaság biztonsági helyzetének alakulását alapvetően befolyásolják a társadalmi-gazdasági átalakulást kísérő negatív jelenségek, mint például a szegénység, valamint a szabályozási folyamatok összehangolásának igénye.”[6]

Az alaptörvényekben a megoldás lehetősége benne van, de ezek alkalmazása nagyon kényes kérdés és számos megoldandó problémát vetne fel. Sajnos a szomorú történelmi tapasztalatok és sajnálatos események még mindig görcsben tartják a politikusok és katonai vezetők kezét.

Be kell látnunk, hogy egy ilyen helyzetben a honvédség felhasználása nem lehetséges megoldásként, hanem valós alternatívaként kerülhet napirendre. Ezért erre a lehetőségre számolva széleskörű elemzéseken nyugvó, reális képességeket tartalmazó akció tervekkel kell rendelkezünk. A tervek viszont mit sem érnek a végrehajtó állomány hozzáértése és elszántsága nélkül. A helyzet bonyolultsága, a tömeg reakciói és szándéka magukban hordozzák az extrémításokat. Természetesen minden helyzetre nem lehet felkészülni! Viszont kellő előrelátással a polgári lakosság korrekt tájékoztatásával, a honvédség ilyen típusú feladatairól számos probléma megelőzhető lenne.

JAVASLATOK

A szükségállapot katonai feladatainak újragondolását minél hamarabb végre kell hajtani.

Ez három nagy kérdéskört érinthet:

- A)** az elmúlt évek külföldi és belföldi eseményeinek elemzése, tapasztalatainak összegzése;
- B)** az ország területén feltételezhető zavargások, összetevőinek elemzése;
- C)** a Magyar Honvédség felkészülése és reagálása a kialakult helyzetben.

MAGYAR István

A) Az elmúlt évek külföldi és belföldi eseményeinek feldolgozása. Ebbe a munkába célszerű szakértőket is bevonni a rendőrségtől, katasztrófa védelemtől, a nemzet biztonsági szolgálatoktól és katonai biztonsági hivataltól. A külföldi események elemzéséhez az adott ország politikai, gazdasági, etnikai kérdésekben járatos szakértőit, illetve külföldi rendőr és katonai szakértőket. Ezen kívül bevonhatók még akár a civil szférából szociológusok, etnográfusok, kriminálpszichológusok, jogászok, vallási szakértők stb.

Az elemzésnek ki kell térnie:

- a megelőző időszak politikai, gazdasági, kulturális, etnikai, vallási stb. történéseire;
- az agresszió fokozódásának jeleire;
- az információszerzés rendjére, eredményeire, hibáira;
- a rendvédelmi szervek helyzetére, szervezetére, eszközeire, eljárásaira, képességeire;
- a katonai erők (ha bevetésre kerültek) helyzetére, szervezetére, eszközeire, eljárásaira, képességeire;
- a politikai lépésekre;
- a zavargások helyszínére, azok közvetlen és tágabb környezetére;
- kommunikációra, a média tájékoztatására;
- a zavargásban résztvevők motivációs tényezőire;
- a rendelkezésre álló erőforrásokra;
- fontos befolyásoló tényezőkre;
- kockázati tényezőkre;
- különböző szabályzókra, megkötésekre, kérésekre;
- a zavargás lefolyására.

B) Az ország területén feltételezhető zavargások, összetevőinek elemzése. Ebbe a munkába is célszerű az előzőekben felsorolt szakértőket bevonni azzal a kiegészítéssel, hogy elsősorban a hazai viszonyokat ismerő és abban jártas szakemberek véleményét kell kikérni.

Nagyon fontos a várható szituációk, a lehetséges helyzetek, az ezekben rejlő kockázati tényezők szakszerű elemzése.

Az elemzésnek ki kell térnie:

- a megelőző időszak politikai, gazdasági, kulturális, etnikai, vallási stb. történéseire;
- a politikai hangulatra;
- az agresszió fokozódásának jeleire;
- az információszerzés lehetőségeire;
- a rendvédelmi szervek helyzetére, szervezetére, eszközeire, eljárásaira, meglévő képességeire;
- a katonai erők helyzetére, szervezetére, eszközeire, eljárásaira, meglévő képességeire;
- a zavargások helyszínére, lehetséges helyszínére, azok környezetére;
- kommunikációra, a média tájékoztatására;
- a zavargásban résztvevők motivációs tényezőire;
- a rendelkezésre álló erőforrásokra;
- fontos befolyásoló tényezőkre;
- kockázati tényezőkre;
- különböző szabályzókra, megkötésekre, kérésekre;
- a zavargás lefolyásának valószínű forgatókönyveire.

MAGYAR István

C) a Magyar Honvédség felkészülése és reagálása a kialakult helyzetben

Az elemzésekből levont következtetések alapján pontosítani kell a törzsek és katonai kötelékek felkészítésének rendjét. Ez a munka természetesen a meglévő ismeretekre és képességekre alapozva azokat a speciális igényeket kell, hogy feltárja, amelyek egy ilyen különleges szituáció megoldásához jelenleg nem vagy csak részben állnak rendelkezésre.

C.1-Törzsek felkészítése:

A törzsek a katonai döntéshozatali folyamatot ismerik. A feladatok feldolgozását, a döntések előkészítését a részfeladatok csapatokhoz, alegységekhez való lejuttatását alkalmazni tudják.

Hol lehet a probléma?

Elsősorban olyan morális problémák és kérdések fognak felvetődni, amelyek az 1956-os történelmi tapasztalatok talaján gyökereznek.

Például:

- Az adott műveletet, katonai feladatokat az ország területén belül, felfegyverzett (magyar) agresszív tömegekkel szemben kell tervezni és végrehajtani.
- A művelet tervezése folyamán további kérdésként merül fel, hogy ki, mikor és milyen módon ad, vagy adhat tűzparancsot?
- Milyen harceszközök, milyen számban és hol kerülhetnek bevetésre?
- Az adott műveleti területen a rendőri, vagy a katonai művelet a döntő és ki irányít?
- Milyen lesz a parancsnoki-, és a végrehajtó állomány hozzáállása?
- Hogyan valósul meg a rendvédelmi szervekkel az együttműködés és a kölcsönös támogatás?

A törzsek, törzstisztek felkészítésében elsősorban a fent felsorolt kérdések tisztázása, értelmezése válik elsődlegessé. Szükséges lehet a karhatalmi és tömegkezelési feladatok újra értelmezése, esetlegesen együttműködési gyakorlat(ok) levezetése a rendvédelmi szervekkel.

A célszerűnek tartom, hogy a törzseket, parancsnokokat lássák el egy ilyen helyzetre kidolgozott műveleti eljárás csomaggal (emlékeztetővel) amit már a felkészítés során tanulmányozhatnak és alkalmazhatnak. (Példa erre az a kis füzet, amit a VKT-18 tanfolyam minden hallgatója az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium Védelmi Titkárságán kapott. 'KINCS' (Krisis intervenció csomag) Készítette: Virág László, Szeles Erika, Vajger Éva)

A megalkotott eljárási szabályokat a törzsek illetve a parancsnokok adott esetben úgy használhatják, mint egy szerszámot. Mindenkor kialakult szituációnak megfelelő módszert veszik, vagy vehetik elő belőle. Természetesen ez csak egy segédeszköz lehet.

A helyzet, a felelősség, a feladat végrehajtás kényszere nagyon bonyolult szituációkat teremthet. Ezért, hogy a problémáknak elébe tudjunk menni szükséges tiszta jogi képet alkotni, felkészülni a váratlan helyzetekre és minél kevesebb esélyt adni arra, hogy az 1956-hoz hasonló események történhessenek. Ehhez szükséges felülvizsgálni a még meglévő álláspontokat, negatív véleményeket, szükséges oldani azokat a görcsöket, amelyek gátolhatják egy polgárháborús helyzetben a honvédség törvényben foglalt feladat-végrehajtását.

C.2-Csapatok felkészítése

A meglévő felkészítési rendszer csak elemeiben hordozza magában az ebben a helyzetben szükséges ismereteket. Ezért célszerűnek tartom felülvizsgálni a csapatok, alegységek tömegkezelési, tömegosztatási feladatokra való felkészítését. A korábbi karhatalmi feladatok, kiképzési és végrehajtási eljárások modernizálása, a kor követelményeihez történő hozzáigazítása megteremtheti az elméleti és gyakorlati ismeretek alapját. Ehhez hozzá kell rendelni a missziós területen szerzett és alkalmazott ismereteket, valamint a rendőrség tapasztalatait. Az így megalkotott ismeretcsomag a honvédség

MAGYAR István

valamennyi tisztjének, tiszthelyettesének és szerződéses állományú tagjának az alap katonai ismeretek között oktatni kell.

Erre a tudásra és ezekre a bázis eljárási és gyakorlati fogásokra alapozva lehetne a missziós feladatokra kijelölt és felkészülő alegységeket tovább képezni.

C.3- Az eseményekre történő reagálás

A megváltozott külső és belső kihívásokhoz igazítva 2002-ben került kialakításra a Magyar Honvédség készenlét fenntartásának és fokozásának jelenleg is érvényben lévő rendszere.

Ez a rendszer biztosítja a Magyar Honvédség készenlétének fokozását a fegyveres védelmi típusú helyzetek során (ez a háborús veszélyre és a mozgósítási feladatokra értendő). A korábbi időszakoknál hangsúlyosabban szerepet kap a katasztrófa helyzetek kezelésében való részvételre történő felkészülés. Továbbá ez a rendszer szabályozza a terrorcselekmények kockázatának emelkedése miatt az erők, eszközök és képességek megóvásának feladatait, amelyek külön tervben – az okmányrendszer részeként – kerülnek meghatározásra.

Véleményem szerint a Magyar Honvédség a szükségállapot, polgárháborús helyzethez közeli feladatai, illetve az erre történő készenlétfokozás lehetőségei nincsenek kellően kimunkálva. Szükségesnek tartom, hogy például több fokozatban kimunkálásra és beépítésre kerüljön a készenlét fokozásának rendszerébe a BELSŐ VÉDELMI HELYZET (a megnevezés a szerkesztő javaslata). Amely magába foglalná a honvédség feladatait és tevékenységi rendjét, készenléte fokozását a tömegzavargások kezdeti és későbbi fázisaiban.

Kulcsszavak: a honvédség felhasználása, megbomlott közrend, közbiztonság, tömegoszlatás, tömegkezelés, belső kihívások, reagálás

Keywords: employing the Hungarian Defence Forces, disintegrated public order, public security, crowd control, crowd management, internal challenges, reaction

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] 1949. évi XX. törvény A Magyar Köztársaság Alkotmánya. 40/B § (2).
- [2] 1949. évi XX. törvény A Magyar Köztársaság Alkotmánya. 19. § (3) i).
- [3] LAKATOS László mérnök ezredes: *Védelmi igazgatás helye és szerepe a honvédelem rendszerében*, Doktori (PhD) értekezés ZMNE, Budapest:2001, -p. 62. 2. bek.
- [3] - pp. 63. 3.bek.
- [4] *Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrina*, 2. kiadás (tervezet) Budapest: 2007, -p. 26. 3. bek
- [5] *A Honvéd Vezérkar főnök 326/2001. (HK.1/2002) HVKF intézkedése a Magyar Honvédségnél folytatott felkészítés és kiképzés középtávú célkitűzéseiről és követelményeiről*, Budapest: 2001. -p. 5. 40.pont
- [6] *A Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiája*, Budapest:2004 -p .6. II. 3. Belső kihívások